

ACC. N:R M. 13984: 1-19. Kantbr. m. m.

Landskap: Halland
Härad: Tönnersjö
Socken: Gnästorp
Uppteckningsår: 1956
Upptecknat av: John E. Carlsson.
Adress: Öppinge, Halmstad
Berättat av: " "
Född år 1887 i Gnästorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Butikshandel på landsbygden. s. 1-10. LUF 95.

Här inom Finnesjö härad fins minst två butiker som ha ett handelt sedan lång tid tillbaka, ja så långt att ingen nu levande nämmer mins när dem startades, utan genom arbete och pengar gå igenom mantalslängderna.

En av dessa är Markkäcks butiks-handel, som sammanligt byggdes på 1700, kanske redan 1600 slut då denna pappersfabrik som fins i närheten i Fylleån, enl. gamla anteckningar, anlades 1600 och var hovleverantör av handgjort papper, till Drottning Kristinas hov. men om någon handelsstad fanns då, vet man inget om.

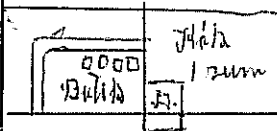
Butiken och huset är byggt av korsvirke 4 tum tjockt, och knäppt i alla hörnen, vilket vittnar om gammal tid, vid nybyggningen av pappersbruket 1888 fanns handelsboden, men har under senare år vinkat sig åt i kvartarna, och kläts med rekk och bräder, nya dubbel dörrar och större

2)
ACC. N:R M. 13984:2.

flera fönster, huset bestod av kütiken i halva
huset, och 1 rum med kök, i den andra halvan av
huset ingång i renna pasta, såväl till kütika som
bestod, den inredning som nu finns har ju under
årens lopp moderniserats, men jag minns hur den såg
ut för 60 år sedan, är inredningens densamma,
utom större fönster, nya golv m. m. på stissen
antelmader runda punkter, skall fjärfälla, tunner
med sill, salt, soda, såpa, även äster, mjöl, fans
i ställe tunner eller säckar, troligen här allt komma
kvarna det källre, och även i krist på läder, papper
m. m. hela taket var fullt av brokar, där hängdes ofta
allt som kunde hängas, från tyger till lyctar, lampor,
tränor, tofflor, korsten, och mycket annat sortstypor.
Ett enda fönster fanns mot landsvägen, och användes
som skyltfönster, när handlaren eller bollen som
kütikas ägaren i atmanhet ballades, kom över, eller
köpte något nytt mera ovanligt, blev det upphängt

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2.

3/

ACC. N:R M. 113984:3.

i byltfärsut. Skrädderens fanns i en tumms tjocka bräde
läder, och träbultingen med mus, innanför disken,
jag minns även vägen på disken, av modell 1900.

Tyggsuller, karamellkuntor, postlin m. m. var placerade
där innanför disken, Tuffler, träskor, köptes från
sådana hantverkare som bodde i närheten, och innan
cyklar, bilar, eller järnväg fanns, var det ländsväg
förhinder eller dilleganser, som präkta varorna från
grossistfirmer i Flakstad. F. B. Berggren, m. fl.
Nad den första boden kette vet jag inget om, den som
skulle ha här, var en köpmansbod, och bodden var av
religös läggning, så väl som nästa ställe av en
köpmans bod, i en annan del av kommunen,
Där var ofta läsemöten anordnade i lägenheten, av
bringresande kolpenter, och köpförälgare.

Om köpföring var det av entalaste slaget, antals-
singen fördes, och bredt bevilgades, till köpför-
enstilda eller familjer med fast inkomst.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3.

[rist]-[rank]

14/

ACC. N:R M. 13984: 4.

Toslin lånades ut, mot en procentuell avgift för det som kull, återställdes annars fick det betala det som skadats eller sänderslags, men färlagen var ej stora, mögligen 1 duss. kuffetappar.

Handeln stöttes av familjen sjelf, man, fru och någon flicka, var äppen från tidigt på morgon, till 9-10 på kvällen, någon skolning fanns ej, varken då det gäller köpning eller affärstjänst, hemla man bra för en 5 till 6 kr. kunde man på en strut bara - meller med. hem, och vid större högtider ett halvt stopp vin eller några cigarrer, prutsystemet var moderat. Dessa första bannelar levde och arbetade bara för sin affär, men någon kunde vara hemmanuellt intruserad och fick uppdrag, Handlaren fick i bästa fall tituleras med sitt efternamn, förvädringsnamn saknades inte, och här varom de tre äldste lanthandlare, var ingen något värbilt geni, för byggen, då byggen folk lika ofta besökte Halmstad som haularen

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
#

och hade samma möjlighet, att taga del av ny-
möjligheterna. Belysningen var följande lampor i
takets över diskens där vägen var placerad. Styrtten var
fäst på en pappkåsa över dörren, under taket så att
ej den skulle bli våt eller skadad, en kammrin var
inmunt i mittväggen, mellan kuttiben och köket, där
var även utgång till vinden, som även var magasin
och en diagonalväg, kantar fanns ej, i kuttiben fanns en
liten träpulpet där blodf färdes över brediter som
lunnats under dagen, en liten korgänd fanns, där endast
trä tunnlar och läder placerades. Jag kan ej minnas
andra reklamskyltar än, Tussens linne i Warrköpning
och Pellerins Magazin, hygien var mycket dålig,
då ventilation helt saknades, före stänning blev
ju kottalen såpad och vädrad, en större vägg fast
lår var placerad vid en ytterväggen i kuttiben,
där rågnjäl, bli, var placerat. denna lår eller läda
med lilla, tjämsförde även som sittplats för vintande
kunder.

På 1800 talet fanns nog ej några handelsresande, det
fick nog handlaren sjelf vara, nödvändiga varor var
nog, Mjöl, jäst, kaffe, socker, salt, smus, tobak, sill,
såpa, potegin, amerikansk fläsk, kanelja, tapples, träskä.
krydder, sammeller hem till glyttarna m. m.

Det var nästan alltid familje bod. när snalle sjelf
skulle äta fanns kuskuri i kulliken, och sporing in till
fråga vad den varom bästa, annars kom ett ljud från
kåket när dörstolackat sjinglat, Kommer Frax!
allmänt benämning på littråde var knoelckar? någon
annan titel från yngre tider kan jag ej höra.

Sedan kammitationer bliva kättre jändes ofta insäpa
i staden, i samband med andra ärenden, där
färdare varer fanns, en lanthandel av detta slag, och
dessa tid ff blev ej sällan många varer under-
hålliga, genom t. ep. aramen karta i kaffet, ör i
mjölet, smask i smusen, kaffe såldes i stor utsträckning
obränt, sirapstumper var en indragens till råganjölshöden

ACC. N:R M. 13984:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND.

7.

7/1
Hantvarers handl. emellan fans ju i viss mån, men
var avsländigt affärsna emellan en 5-6 kön. var
denna ej mån, för den faste kundkretsen, ~~provarnas~~
blev dit först när kooperativa affärer kögade,
att arbeta, med insatser för andelskapital.

Denne lanthandel som jag skrivit om, har ett för
mig, såväl som äldre nu levande önskar inget
minne av hur eller när den från början startades.
därför måste man få reda på genom granskning
av böcker, mantalslängder vilket min tid eller
examoni ej tillåter, kända någon bok om Hallands
historia, eller genom Sundtals i Värmland.
Jag har antagligen vad jag minst vet, och genom
telefon lyckas få reda på av äldre män än jag.

Lamthemsdals lutherska kyrka.

När i det närmaste litza, den nybyggdes 1893.
var en förs. handel. intresserad Tännusjöbo, som nu
är död, även denna var en familjelovd, men
modernare, större och rymligare.

Här var dessutom utdelning av post och tidningar
och lantbruksbäraren avlämna och emottag försam-
lets, även här försmedlades nyheter av alla slag
när komter eller gubbar fick till att stanna och
spåka, i väntan på att bli expirerade.

Den här knalle var berömd för sin snålhet och
guldälskt, här var också en viss mygghandel med
bland annat öl, ingen telefon försam lantbrukare.
Bänderna tog hem varorna från Halmstad, och
handlaren var en av de första som köpte en cykel
och praktade hem varor på, J. denna lutherska försam
från börgen stora bällar utrymnen, och nästan
allt som behöves på lantet sålufördes här.

Offänstelsmitte var ganska litet då båda här med-
ströarna Knallar var av religiös läggning, kände
för att vinna förtroende, eller nya kunder.
Jag behåller väl ej minnena att Olsson Knallar, väl
följde med sin tid, och var nu ganska moderna.

En annan kalle ursäkta köpmann i Halmstads
härad, emed en allt omfattande affär, från speserier
järn, kalls, tigel, till rått timmer, ja vin och brännvin
såldes äppet så rent som 1914. jag var anställd där i 2
år, och där fanns ett kantar innanför butiken, som
fram på kvällen, flöt av brännvin på ett bord.
alla i vida trakter skulle två gånger om året, ha sin
kansen fylld till bristningsgränsen enligt gamla
traditioner, om Jul och till slättern, ett 700 liters
av Hilmansstads råbrännvin, kom med ett godståg
och jag fick hjälpa till, att rulla det på spåret
från stationen, ned till handlarrens källare,

ACC. N:R M. 13984: 10.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
10.

Det var lagom stort och passa med spårvidden sedan skulle jag på ett mindre fat mäta upp 40 liter och gå till brunnen på gården, och hemta 10 liter klart vatten som blandades med de 40 liter brännvin. sedan såldes detta till 1.25 liter, men någon mystik var det, jag fick alltid en lapp, som stod 15 kr. placerades på dem olika vagnarna, oftast 25 l. eller mera, även vin såldes så kallat Paxavin till 1.60 halvtapet, denna hantering fortsatte till omkring 1917 då en landsfiskal, kaffade några fyllerister på en närliggande marknadsplats, men handlaren staps utom med några varningar. Ja, nu skriver jag ej mer, om varken det ena eller andra frågeformuläret, och Ni får ursäkta min outredliga stanning, hoppas Ni får något innehåll av det hela. men sänd det ej till dr. Martinsen i Mahma, för då kommer Han väl hit, Han var här då jag först skrev om halvtaken. "hälsningar" Öpp.